

Eesti lumerekord püsib ainult paberil

Kas tänavune talv oli lumerohkuse poolest rekordiline?

Ain Kallis

Klimatoloogias on kasutusel nii rekordid kui nn normid (pikaajalised, vähemalt 30aastase perioodi kohta arvutatud keskmised näitajad). Põnevust pakuvad rohkem muidugi rekordid. Need on ka väga olulised, sest näitavad maakoha ilmastiku muutuste piire.

Keegi ei oska vastata

Maailma meteoroloogiaorganisatsiooni WMO juures töötab neljandat aastat ilmarekordite komisjon, kelle ülesanne on uusi tipptulemusi kontrollida. Komisjoni juht, USA Arizona ülikooli professor Randy Cerveny võrdleb klimatoloogide tööd uute rekordite revideerimisel detektiivide omaga — niivõrd haarav olevat see tegevus.

Mõni rekord püsib aastakümneid, alles siis leitakse temas midagi kahtlast. Nii oli väga kaua Euroopa kuumarekordiks 50,0° (Sevilla, 1881), WMO värskest ametlikust rekorditabelist võib leida aga, et nüüdsest kehtib hoopis Ateenas 10. juulil 1977 mõõdetud 48,0°!

Aasta tagasi kinnitati värskemaks tuulepuhangu kiiruse ilmarekordiks 113 m/s, mõõdetud troopilise tsükloni Olivia tegutsemise ajal 10. aprillil 1996 Barrow' saarel Austraalias. Nagu näha, kestis kontroll neliteist aastat. Too Olivia ei pidanud sugugi andma komisjonile pissiproovi, küll aga uuriti hoolsalt kõiki instrumente, meteojaama tausta ja palju muud teavet.

Revisjonist pole pääsenud ka Eesti. Mitmed sademerekordid on parandatud (uuem ametlik tipptulemus on näiteks suurim ööpäevane sademete hulk 148 mm 4.07.1972 Metskülas Saaremaal).

Kuidas on lood aga lumega? Rahvas räägib ju räästani küündivaist hangedest, rongid olevat 1913. aastal uppunud lumme jne. Samas võime mitmesugustest teatmikest lugeda, et 1924. aasta märtsi keskel on mõõdetud kohas nimega Pagari Virumaal maksimaalseks lume paksuseks "vaid" 97 cm.

Miks valiti too näitaja lumerekordiks? Kes valis? Keegi ei oska sellele küsimusele enam täpselt vastata.

Kuidas mõõdetakse lume paksust?

1924. aastal kirjeldati seda tegevust nii: "Vaatlusteks tarvitati sentimeetritesse jagatud mõõdupuud, mis enam vähem tuulest kaitstud ja tasasele kohale oli üles seatud. Mõõdeti kell 8 hommikul."

Praegusel ajal mõõdetakse lund ilmajaamades tasasel, avatud alal pindalaga mitte alla 400 ruutmeetri

ning kolme lumelati abil. See viimane asjaolu teeb praegused mõõtmistulemused palju usaldusväärsemaks (ühe lati juurde võib ju koguneda hang).

1939. aastal avaldas Tartu ülikooli professor Kaarel Kirde uurimuse Eesti kliimast. Selles on märgitud, et Vormsil mõõdeti lumikatte maksimaalseks kõrguseks 165 ja Tallinnas 109 cm. Ülevaates mainiti, et andmed pärinevad jaamadest, mis on pidevalt töötanud. Pagarit nende hulgas polnud. Kirde kurtis: “Et vaatluste tegemine toimub tasuta, esinevad neis sageli, nagu sademetegi vaatlustel, kohati lüngad.”

Meteoroloogia aastaraamatute järgi olevat talvel 1923/1924 Vormsil arvatatud kümme päevakute keskmiseks märtsis 153 kuni 156, Haanjamaal Kütil 117 ja Tallinnas 104 cm lund. Kahe aasta pärast mõõdeti Haanjas lume keskmiseks paksuseks veebruari lõpul aga 143 cm.

Detektiivitöö jätkub

Tollased ajalehed olid täis kurtmisi raskete lumeolude üle. Meie Maa (23.02.1924): “Sügava lume tõttu jääb kavatsatud paraad ja tuletõrjajate rongikäik pidamata.” Pärnu Postimees: “Et plats oli sügava lumega kaetud, jääb paraadi mars ära.” Veel märtsis kirusid saarlased, et “kõige suuremat tüli teeb lumi, mille “õnnistus” tänavu enam kui rohke”.

Mida siis teha? Kas kinnitada uued rekordid? EMHI fondidest oleme seni leidnud kinnituse (vaatluspäevikud olemas) vaid Tallinna kohta — 1924. a veebruari 3. dekaadi keskmine lume paksus 104 cm (mõõdetud Lasnamäe nõlval nn Punase majaka juures).

Detektiivitöö aga jätkub. Ehk kukutatakse koos Gaddafiga ka kahtlane maailma kuumuserekord, +57,8 °C, püstitatud Liibüas 1922. aastal?